

LATVIJAS REPUBLIKAS SATVERSMES TIESAS KOLĒĢIJA

Jura Alunāna iela 1, Rīga, LV 1010

Tālrunis: 67830735, 67210274 Fakss: 67830770
e-mail: tiesa@satv.tiesa.gov.lv

LĒMUMS PAR ATTEIKŠANOS IEROSINĀT LIETU

Rīgā

2022. gada 20. decembrī

Satversmes tiesas 2. kolēģija šādā sastāvā: kolēģijas priekšsēdētāja Irēna Kucina, tiesneši Gunārs Kusiņš un Artūrs Kučs,

kolēģijas sēdē izskatījusi Satversmes tiesā saņemto [..] (turpmāk – Pieteikuma iesniedzēja) pieteikumu par lietas ierosināšanu (pieteikums Nr. 200/2022),

konstatēja:

1. Pieteikuma iesniedzēja lūdz Satversmes tiesu atzīt Ministru kabineta 2016. gada 7. jūnija noteikumu Nr. 353 „Kārtība, kādā zemes īpašniekiem vai lietotājiem nosakāmi to zaudējumu apmēri, kas saistīti ar īpaši aizsargājamo nemedījamo sugu un migrējošo sugu dzīvnieku nodarītajiem būtiskiem postījumiem, un minimālās aizsardzības pasākumu prasības postījumu novēršanai” (turpmāk – Noteikumi Nr. 353) 12.5. apakšpunktu un 39. punktu redakcijā, kas bija spēkā līdz 2021. gada 24. februārim (turpmāk – apstrīdētās normas), par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 91. panta pirmajam teikumam un 105. pantam un attiecībā uz Pieteikumu iesniedzēju par spēkā neesošu no [datums].

2. Atbilstoši Noteikumu Nr. 353 12.5. apakšpunktam, piesakoties uz kompensāciju par īpaši aizsargājamo nemedījamo sugu un migrējošo sugu dzīvnieku nodarītajiem zaudējumiem akvakultūrai, attiecīgajam pieteikumam bija jāpievieno

citstarp iesniegums *de minimis* atbalsta saņemšanai saskaņā ar normatīvajiem aktiem par *de minimis* atbalsta uzskaites un piešķiršanas kārtību zvejniecības un akvakultūras nozarē.

Šo noteikumu 39. punkts paredzēja nosacījumus, kas Dabas aizsardzības pārvaldei jāņem vērā, pieņemot lēmumu par kompensācijas piešķiršanu.

3. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 20. panta piektajai daļai, lemjot par to, vai uz saņemtā pieteikuma pamata ir ierosināma lieta, kolēģija izvērtē, vai:

- 1) lieta ir piekritīga Satversmes tiesai;
- 2) iesniedzējs ir tiesīgs iesniegt pieteikumu;
- 3) pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 18.–19.³ panta prasībām;
- 4) pieteikums nav iesniegts par jau izspriestu prasījumu;
- 5) pieteikumā ietvertais juridiskais pamatojums vai faktisko apstākļu izklāsts pēc būtības ir mainījies salīdzinājumā ar iepriekš iesniegto pieteikumu, par kuru lēmusi kolēģija.

4. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 16. panta 3. punktu Satversmes tiesa izskata lietas par Ministru kabineta noteikumu atbilstību Satversmei. Līdz ar to pieteikumā ietvertais prasījums ir piekritīgs Satversmes tiesai.

5. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 17. panta pirmās daļas 11. punktam persona pieteikumu Satversmes tiesā var iesniegt tikai tai Satversmē ietverto pamattiesību aizskāruma gadījumā.

No pieteikuma un tam pievienotajiem dokumentiem izriet, ka Dabas aizsardzības pārvalde, ņemot vērā apstrīdētajās normās paredzēto *de minimis* ierobežojumu, atteicās piešķirt Pieteikuma iesniedzējai kompensāciju par īpaši aizsargājamo nemedījamo sugu un migrējošo sugu dzīvnieku nodarītajiem būtiskiem postījumiem akvakultūrai. Pieteikuma iesniedzēja uzskata, ka šīs normas aizskar tai Satversmes 105. pantā ietvertās tiesības uz īpašumu, kā arī pārkāpj Satversmes 91. panta pirmajā teikumā ietverto tiesiskās vienlīdzības principu.

Līdz ar to Pieteikuma iesniedzēja ir tiesīga iesniegt pieteikumu, ievērojot konstitucionālajai sūdzībai Satversmes tiesas likumā noteiktās prasības.

6. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 19.² panta otrajai daļai persona var iesniegt konstitucionālo sūdzību Satversmes tiesai vienīgi gadījumā, ja viņa ir izmantojusi visas iespējas aizstāvēt savas tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem, vai arī ja personai šādu iespēju nav.

No pieteikuma un tam pievienotajiem dokumentiem izriet, ka Pieteikuma iesniedzēja vērsās administratīvajā tiesā ar pieteikumu par pienākuma uzlikšanu Dabas aizsardzības pārvaldei izdot labvēlīgu administratīvo aktu, ar kuru tai tiktu piešķirta kompensācija par īpaši aizsargājamo nemedījamo sugu un migrējošo sugu dzīvnieku nodarītajiem būtiskiem postījumiem. Ar Senāta rīcības sēdes [datums] lēmumu lietā Nr. [..] atteikts ierosināt kasācijas tiesvedību par Administratīvās apgabaltiesas spriedumu, ar kuru Pieteikuma iesniedzējas pieteikums noraidīts. Līdz ar to Pieteikuma iesniedzēja ir izmantojusi visas iespējas aizstāvēt savas tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem.

Satversmes tiesas likuma 19.² panta ceturtās daļas pirmais teikums nosaka: „Konstitucionālo sūdzību (pieteikumu) Satversmes tiesai var iesniegt sešu mēnešu laikā pēc pēdējās institūcijas nolēmuma spēkā stāšanās.”

Konkrētajā gadījumā termiņš konstitucionālās sūdzības iesniegšanai ir skaitāms no [datums], kad tika pieņemts un stājās spēkā Senāta rīcības sēdes lēmums. Pieteikums Satversmes tiesā saņemts 2022. gada 3. novembrī. Tādējādi minētais termiņš ir ievērots.

Līdz ar to pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta otrajā daļā un ceturtās daļas pirmajā teikumā noteiktajām prasībām.

7. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punktu pieteikumā ir jānorāda juridiskais pamatojums. Juridiskais pamatojums Satversmes tiesas likuma izpratnē nozīmē juridisko argumentāciju, kurā pamatota apstrīdētās tiesību normas neatbilstība pieteikumā norādītajai augstāka juridiska spēka tiesību normai. Turklāt atbilstoši Satversmes tiesas likuma 20. panta sestajai daļai kolēģija var atteikties ierosināt lietu arī tad, ja gadījumos, kad konstitucionālajā sūdzībā ietvertais juridiskais pamatojums ir acīmredzami nepietiekams prasījuma apmierināšanai.

7.1. Pieteikuma iesniedzēja uzskata, ka apstrīdētās normas neatbilst Satversmes 105. pantam.

Lai pārbaudītu, vai apstrīdētajās normās ietvertais pamattiesību ierobežojums atbilst Satversmes 105. pantam, Satversmes tiesa izvērtē, vai šis ierobežojums ir noteikts ar likumu, vai tam ir leģitīms mērķis un vai tas atbilst samērīguma principam, proti, 1) vai izraudzītie līdzekļi ir piemēroti leģitīmā mērķa sasniegšanai; 2) vai nepastāv personu pamattiesības mazāk ierobežojoši (saudzējošāki) līdzekļi; 3) vai labums, ko iegūs sabiedrība, ir lielāks par indivīda tiesībām un likumiskajām interesēm nodarīto kaitējumu (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2016. gada 15. novembra sprieduma lietā Nr. 2015-25-01 11. un 11.3. punktu*).

Pieteikuma iesniedzēja, atsaucoties uz Satversmes tiesas judikatūru, norāda, ka no Satversmes 105. panta izriet personas tiesības uz kompensāciju par aizsargājamo sugu dzīvnieku nodarītajiem būtiskiem postījumiem. Taču Ministru kabinets, ar apstrīdētajām normām ierobežojot personas tiesības uz īpašumu, neesot izvērtējis un savlaicīgi pārskatījis ierobežojuma atbilstību Satversmes 105. pantam, ņemot vērā arī Satversmes tiesas judikatūru. Tādēļ Ministru kabinets neesot ievērojis labas likumdošanas principu.

Satversmes tiesa ir atzinusi, ka ne katrs procedūras pārkāpums ir pamats uzskatīt, ka pieņemtajam aktam nav juridiska spēka. Lai procedūras pārkāpuma dēļ kādu aktu atzītu par spēkā neesošu, jābūt pamatotām šaubām, ka tādā gadījumā, ja procedūra tiktu ievērota, būtu pieņemts atšķirīgs lēmums (*sk. Satversmes tiesas 2019. gada 6. marta sprieduma lietā Nr. 2018-11-01 18.5. punktu*). Tomēr Pieteikuma iesniedzēja nav pamatojusi, kāpēc iespējamie labas likumdošanas principa pārkāpumi būtu tik būtiski, lai apstrīdētās normas tiktu atzītas par neatbilstošām Satversmei.

Pieteikuma iesniedzēja uzskata arī, ka ir apšaubāms, ka ar apstrīdētajām normām noteiktajam Satversmes 105. panta ierobežojumam ir leģitīms mērķis.

Atbilstoši Satversmes 116. pantam personas pamattiesības var tikt ierobežotas šādu leģitīmo mērķu sasniegšanai: citu cilvēku tiesību aizsardzība, demokrātiskās valsts iekārtas aizsardzība, sabiedrības drošība, labklājība un tikumība. Pamattiesību ierobežojuma leģitīmais mērķis – sabiedrības labklājības aizsardzība – galvenokārt aptver sabiedrības vispārējo materiālo labklājību. Likumdevēja mērķis ietaupīt

finanšu līdzekļus pats par sevi ir vērsts uz sabiedrības labklājības aizsardzību, un šāds mērķis ir leģitīms. Var būt arī tādas situācijas, kad pamattiesību ierobežojuma leģitīmais mērķis ir vērsts primāri uz finanšu līdzekļu ietaupīšanu, bet tas secīgi, palīdzot ietaupīt finanšu līdzekļus, aizsargā sabiedrības labklājību arī plašākā nozīmē (sk. *Satversmes tiesas 2021. gada 7. oktobra sprieduma lietā Nr. 2020-59-01 19. punktu*).

Ar mērķi aizsargāt sabiedrības labklājību var saprast arī nepieciešamību valsts rīcībā esošos finanšu līdzekļus izmantot pēc iespējas lietderīgāk un saprātīgāk (sk., piemēram, *Satversmes tiesas 2012. gada 3. maija sprieduma lietā Nr. 2011-14-03 17.4. punktu un 2018. gada 18. decembra sprieduma lietā Nr. 2016-04-03 21.3. punktu*). Vērtējot kompensāciju par aizsargājamo sugu dzīvnieku nodarītajiem būtiskiem postījumiem izmaksu apturēšanu, Satversmes tiesa savā judikatūrā ir norādījusi, ka ierobežojumi šo kompensāciju izmaksām noteikti, lai aizsargātu sabiedrības labklājību, līdzsvarojot valsts budžeta ieņēmumus un izdevumus (sk. *Satversmes tiesas 2014. gada 19. marta sprieduma lietā Nr. 2013-13-01 12. punktu*). Pieteikumā nav pamatots, kādēļ šīs Satversmes tiesas judikatūras atziņas nebūtu attiecināmas uz konkrēto situāciju.

Pieteikuma iesniedzēja ieskatā apstrīdētajās normās ietvertais pamattiesību ierobežojums neatbilst arī samērīguma principam, jo pastāv Pieteikuma iesniedzējas pamattiesības mazāk ierobežojoši līdzekļi. Proti, varot noteikt atbilstošu kompensāciju par īpaši aizsargājamo nemedījamo sugu un migrējošo sugu dzīvnieku nodarītajiem būtiskiem postījumiem akvakultūrai, kas nebūtu piesaistīta *de minimis* ierobežojumam, bet atbilstu faktiski nodarītajiem zaudējumiem vai vismaz atlīdzinātu šos zaudējumus, piemēram, 90%, 80% vai citā pietuvinātā apmērā. Lai gan šādā gadījumā no valsts budžeta būtu nepieciešams atvēlēt vairāk līdzekļus, turklāt valsts atbalsts būtu jāpaziņo Eiropas Komisijai, šis risinājums ļautu nodrošināt taisnīgu kompensācijas izmaksu visiem tās saņēmējiem. Turklāt labums, ko no apstrīdētajās normās ietvertā ierobežojuma gūst sabiedrība, neesot lielāks par Pieteikuma iesniedzējai nodarīto kaitējumu.

Tomēr Satversmes tiesa jau ir atzinusi, ka par personas pamattiesības mazāk ierobežojošiem līdzekļiem var uzskatīt tikai tādus līdzekļus, ar kuriem leģitīmo mērķi var sasniegt vismaz tādā pašā kvalitātē un kuri no valsts un sabiedrības neprasa

nesamērīgi lielu ieguldījumu (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2021. gada 25. marta sprieduma lietā Nr. 2020-36-01 19.3.3. punktu*). Pieteikumā argumenti par to, ka ar Pieteikuma iesniedzējas norādīto līdzekli apstrīdētajā normā ietvertā pamattiesību ierobežojuma leģitīmais mērķis tiktu sasniegts vismaz tādā pašā kvalitātē, nav ietverti. Gluži pretēji, Pieteikuma iesniedzēja pati apgalvo, ka tās norādītie alternatīvie līdzekļi varētu prasīt papildu ieguldījumu no valsts. Kolēģija vērš uzmanību arī uz to, ka likumdevējam, izvēloties kādu no vairākiem leģitīmā mērķa sasniegšanai potenciāli piemērotiem līdzekļiem, ir vērtēšanas un lemšanas tiesības. Ja likumdevējs, izmantojot savu rīcības brīvību, nolēmis, ka piemērotākais risinājums ir noteikta veida ierobežojuma izraudzīšanās konkrētā apmērā, tad par saudzējošāku līdzekli nevar atzīt citu, alternatīvu šā paša veida ierobežojuma apmēru, ja vien likumdevēja izraudzītais līdzeklis nav pretrunā ar vispārējiem tiesību principiem un citām Satversmes normām (*sal. sk. Satversmes tiesas 2020. gada 12. februāra sprieduma lietā Nr. 2019-05-01 23.2. punktu*).

Turklāt Satversmes tiesa jau ir atzinusi, ka uzņēmēji nevar savu uzņēmējdarbību balstīt vienīgi uz valsts atbalstu (*sk. Satversmes tiesas 2010. gada 27. oktobra sprieduma lietā Nr. 2010-12-03 18.3. punktu*). Saimnieciskā darbība ir saistīta ar iniciatīvu un drosmi, darbojoties pastāvīga riska un ekonomiskās nenoteiktības apstākļos, proti, ir saistīta ar daudzām grūtībām un neparedzētām situācijām, kuras var rasties gan paša komersanta pieņemto lēmumu rezultātā, gan no komersanta neatkarīgu apstākļu dēļ (*sk. Satversmes tiesas 2011. gada 20. maija sprieduma lietā Nr. 2010-70-01 17. punktu*). Pieteikumā nav sniegts juridisks pamatojums tam, ka dabas vidē sastopamo īpaši aizsargājamo nemedījamo sugu un migrējošo sugu dzīvnieku potenciāli nodarītie zaudējumi nebūtu atzīstami par šādām, ar Pieteikuma iesniedzējas saimniecisko darbību saistītām grūtībām. Proti, pieteikumā nav sniegti argumenti par to, kāpēc minētās Satversmes tiesas atziņas nebūtu attiecināmas uz Pieteikuma iesniedzējas situāciju un ka no Satversmes 105. panta izrietētu likumdevēja pienākums noteikt tādu kompensācijas apmēru, kas nav piesaistīts *de minimis* ierobežojumam.

Citstarp, kolēģija ņem vērā arī to, ka līdzīgos faktiskajos apstākļos, kādi aprakstīti pieteikumā, Eiropas Savienības Tiesa ir atzinusi, ka Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 17. pants "Tiesības uz īpašumu" ir jāinterpretē tādējādi, ka tas

pieļauj, ka kompensācija, ko Eiropas Savienības dalībvalsts ir piešķirusi par zaudējumiem, kuri uzņēmējam ir radušies tādu aizsardzības pasākumu dēļ, kas ir piemērojami saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2009. gada 30. novembra direktīvu 2009/147/EK par savvaļas putnu aizsardzību, ir ievērojami mazāka nekā šim uzņēmējam faktiski radušies zaudējumi (*sk. Eiropas Savienības Tiesas 2022. gada 27. janvāra sprieduma lietā C-238/20 „Sātiņi-S” 37. punktu*).

Līdz ar to pieteikumā ietvertais juridiskais pamatojums par apstrīdēto normu iespējamo neatbilstību Satversmes 105. pantam ir acīmredzami nepietiekams prasījuma apmierināšanai.

7.2. Pieteikuma iesniedzēja uzskata, ka apstrīdētās normas neatbilst Satversmes 91. panta pirmajā teikumā ietvertajam tiesiskās vienlīdzības principam.

Izvērtējot, vai tiesību norma atbilst Satversmes 91. panta pirmajam teikumam, Satversmes tiesa noskaidro: 1) vai un kuras personas (personu grupas) ir salīdzināmas un vai tās atrodas vienādos vai atšķirīgos apstākļos; 2) vai apstrīdētais regulējums paredz vienādu attieksmi pret atšķirīgos apstākļos esošām personām vai arī atšķirīgu attieksmi pret vienādos apstākļos esošām personām; 3) vai šāda attieksme ir noteikta ar normatīvajos aktos paredzētā kārtībā pieņemtu tiesību normu; 4) vai šādai attieksmei ir objektīvs un saprātīgs pamats, proti, vai tai ir leģitīms mērķis un vai ir ievērots samērīguma princips (*sk. Satversmes tiesas 2022. gada 10. marta sprieduma lietā Nr. 2021-24-03 33. punktu*).

Pieteikumā ir norādīti apsvērumi par kompensāciju par īpaši aizsargājamo nemedījamo sugu un migrējošo sugu dzīvnieku nodarītajiem būtiskiem postījumiem aprēķināšanas kārtību. Pieteikuma iesniedzēja uzskata, ka postījumu rezultātā nodarītie zaudējumi netiek kompensēti taisnīgi. Proti, pielietojot *de minimis* atbalsta nosacījumus, rodas situācija, ka daļai uzņēmumu zaudējumi trīs gadu periodā tiekot segti pilnā apmērā, bet lielākām zivsaimniecībām, zaudējumi tiekot atlīdzināti mazākā apmērā. Vienādos un pēc noteiktiem kritērijiem salīdzināmos apstākļos atrodas visi komersanti, kuri darbojas zvejniecības vai akvakultūras nozarē un kuru uzņēmumi ir pakļauti aizsargājamo sugu dzīvnieku nodarītajiem postījumiem. Pieteikumā norādīts, ka apstrīdētās normas paredz atšķirīgu attieksmi pret šīm personu grupām, taču tai neesot leģitīma mērķa un tā arī neatbilstot samērīguma principam. Tāpat arī atšķirīga attieksme neesot noteikta ar normatīvajos aktos

paredzētā kārtībā pieņemtu tiesību normu, jo Ministru kabinets neesot ievērojis labas likumdošanas principu.

Tātad pieteikumā ir norādītas personu grupas, kuras, pēc Pieteikuma iesniedzēja ieskata, atrodas vienādos un pēc noteiktiem kritērijiem salīdzināmos apstākļos, kā arī tas, ka apstrīdētās normas paredz atšķirīgu attieksmi pret šīm personu grupām un ka šādai atšķirīgai attieksmei nav leģitīma mērķa. Taču pārējie pieteikumā norādītie argumenti un apsvērumi pēc būtības attiecas uz apstrīdētajās normā ietvertā īpašuma tiesību ierobežojuma samērīgumu, nevis uz apstrīdētajās normās paredzētās atšķirīgās attieksmes satversmību. Pieteikumā nav sniegts juridiskais pamatojums tieši par apstrīdētajā normā paredzētās atšķirīgās attieksmes neatbilstību Satversmes 91. panta pirmajam teikumam, proti, juridiski argumenti par atšķirīgās attieksmes iespējamo samērīgumu.

Līdz ar to pieteikumā ietvertais juridiskais pamatojums par apstrīdēto normu iespējamo neatbilstību Satversmes 91. panta pirmajam teikumam ir acīmredzami nepietiekams prasījuma apmierināšanai.

Ņemot vērā konstatēto un pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 20. panta sesto daļu, Satversmes tiesas 2. kolēģija

nolēma:

atteikties ierosināt lietu pēc [..] pieteikuma (pieteikums Nr. 200/2022).

Lēmums nav pārsūdzams.

Kolēģijas priekšsēdētāja

Irēna Kucina